

LIBRIS

We know
books

KEN FOLLETT

STONEHENGE

Cercul zilelor

Traducere din limba engleză

IRINA ACASANDREI

RAO CLASS

1

Seft înainta anevoie prin Marea Câmpie, cărând în spate un coș de nuiiele plin cu cremene pentru troc. Era împreună cu tatăl său și cu cei doi frați mai mari. Îi ura pe toți trei.

Câmpia se întindea cât vedeai cu ochii în toate direcțiile. Iarba verde de vară era presărată cu piciorul-cocoșului galben și trifoi roșu care se contopeau, în depărtare, într-o pâclă portocalie și verde. Cirezi mari de vite și turme de oi, mult mai multe decât putea el număra, pășteau mulțumite. Nu exista nicio potecă, dar cunoșteau drumul și aveau timp berechet să facă întreaga călătorie într-o zi lungă de vară.

Soarele dogorea în creștetul lui Seft. Câmpia era în mare parte plată, dar existau urcușuri și coborâșuri domoale, care nu mai păreau atât de domoale atunci când cărai o povară grea. Tatăl său, Cog, menținea același ritm de mers indiferent de teren.

— Cu cât ajungem mai repede, cu atât ne putem odihni mai repede, obișnuia el să spună – o afirmație stupid de evidentă, care îl irita pe Seft.

Cremenea era cea mai dură dintre toate pietrele, iar tatăl lui Seft avea o inimă de cremene. Cu părul cărunt și fața cenușie, nu era un om masiv, dar era foarte puternic, iar când fiii săi îl nemulțumeau, îi pedepsea cu pumnii săi duri ca piatra.

Tot ce avea o margine tăioasă era făcut din cremene, de la topoare și vârfuri de săgeți până la cuțite. Toată lumea avea nevoie de cremene, iar aceasta putea fi oricând dată la schimb pentru orice altceva îți doreai:

hrană, îmbrăcăminte sau animale. Unii oameni o depozitau, știind că avea să fie mereu valoroasă și că nu avea să se deterioreze niciodată.

Seft abia aștepta să o vadă pe Neen. Se gândise la ea în fiecare zi de la Ritualul de Primăvară și până acum. Se întâlniseră în ultima lui seară acolo și stătuseră de vorbă până noaptea târziu. Ea fusese atât de caldă și prietenoasă, încât el era sigur că îl plăcea. În săptămânile care urmaseră, în timp ce trudea în mină, își imagina adesea chipul ei. În reveriile lui, ea zâmbea mereu și se apleca spre el ca să-i spună ceva, ceva frumos. Era minunată când zâmbea.

Când se despărțiseră, îl sărutase de rămas-bun.

Nu întâlnise multe fete, din moment ce lucra toată ziua într-o mină săpată în pământ, dar niciuna dintre cele pe care le cunoscuse nu îl făcuse să se simtă astfel.

Frații lui îl văzuseră cu Neen și ghiciseră că se îndrăgostise de ea. În acea zi, în timp ce mergeau, îl luau în râs cu comentarii vulgare.

Olf, care era mare și prost, îi spuse:

— O să i-o vâri de data asta, Seft?

Cam, care urma mereu exemplul lui Olf, își mișcă soldurile înainte și înapoi, iar asta îi făcea pe amândoi să râdă, ca două ciori gălăgioase într-un copac. Se credeau amuzanți. Continuă în aceeași notă o vreme, dar curând rămaseră fără cuvinte de batjocură. Nu aveau deloc imaginație.

Ei își cărau coșurile în brațe, pe umeri sau pe cap, dar Seft inventase o modalitate de a-și lega coșul de spate cu fâșii de piele. Era greu de pus și de scos, dar odată fixat, devenea comod la dus. Frații râseseră și de asta și îl făcuseră slăbănog, dar Seft era obișnuit cu asemenea lucruri. Era mezinul familiei și cel mai isteț, iar ei îi purtau pică tocmai pentru că era deștept. Tatăl lor nu intervenea niciodată; ba chiar părea să se bucure când își vedea fiii certându-se și bătăndu-se. Când Seft era șicanat, Cog îi spunea să se călească.

Pe măsură ce înaintau, Seft începu să simtă greutatea coșului său, în ciuda sistemului inventat de el. Privindu-i pe ceilalți, i se părea că nu sunt la fel de epuizați ca el. Era ciudat, pentru că era la fel de puternic ca ei. Cu toate acestea, își dădu seama că era learcă de sudoare.

Era amiază, judecând după soare, când Cog anunță un popas; se opriră sub un ulm și își lăsară coșurile jos. Băură cu sete din plosca pe

care o purta fiecare – un vas închis ermetic, prins într-o chingă de piele. Marea Câmpie era mărginită de râuri la nord, est și sud, dar pe întinderea câmpiei erau puține pâraie sau iazuri, iar multe dintre ele secau vara; așa că oamenii înțelegeți își cărau apa cu ei.

Cog împărți felii de carne rece de porc și mâncară cu toții. Apoi Seft se întinse pe spate și privi ramurile înfrunzite ale copacului, bucurându-se de liniște.

Mult prea curând, Cog anunță că trebuiau să pornească din nou. Seft se întoarse să-și ridice coșul și ezită, privind-l fix. Cremenea scoasă din straturile subterane era de un negru intens și lucios, cu o crustă albă și moale. Când era lovită cu o piatră, din ea se desprindeau așchii și astfel putea fi fasonată. Bucățile din coșul lui Seft fuseseră prelucrate în parte de tatăl lui, cioplite până căpătaseră aproximativ forma unor viitoare cuțite, capete de topor, răzuitoare, străpungătoare sau alte unelte. În forma aceasta erau ceva mai ușor de cărat. Și valorau mai mult pentru un meșter priceput la cioplirea cremenei, care urma să le dea forma finală.

În coșul lui Seft păreau să fie mai multe bucăți decât fuseseră când plecase dimineață. Își imagina? Nu. Era sigur. Își privi frații.

Olf rânjea, iar Cam chicotea pe înfundate.

Seft realizează ce se întâmplase. În timp ce mergeau, ceilalți scosese ră bucăți de cremene din propriile coșuri și le adăugaseră pe furis în al lui. Își aminti în acel moment că veniseră în spatele lui ca să facă glume vulgare despre idila sa cu Neen. Asta îi distrăsese atenția de la ceea ce făceau de fapt. Nu era de mirare că mersul de dimineață îl epuizase.

Arată spre ei cu degetul.

— Voi doi..., le spuse cu furie.

Ei izbucniră în râs. Râse și Cog: era clar că fusese complice la farsă.

— Porci blestemați, le zise Seft cu amărăciune.

Cam îi spuse:

— A fost doar o glumă!

— Foarte amuzant.

Seft se întoarse către tatăl său.

— De ce nu i-ai oprit?

— Nu te plânge, îi răspunse tatăl său. Călește-te!

Olf adăugă:

— Acum trebuie să le cari tot drumul până la capăt, pentru că ai picat în plasă.

— Așa crezi?

Seft ingenunche și răsturnă bucăți de cremene din coș pe pământ până când rămase aproximativ cu încărcătura inițială.

Olf spuse:

— Eu nu adun bucățile alea.

Cam zise:

— Nici eu.

Seft își ridică coșul, acum mai ușor, și îl potrivi pe umeri. Apoi plecă.

Îl auzi pe Olf spunând:

— Vino înapoi!

Seft îl ignoră.

— Bine, vin după tine!

Seft se întoarse, continuând să meargă cu spatele. Olf se îndrepta hotărât spre el.

Cu un an în urmă, Seft ar fi cedat și ar fi făcut ce-i spunea Olf. Dar de atunci crescuse și devenise mai mare și mai puternic. Încă îi era frică de Olf, dar acum nu mai avea de gând să se lase învins de teamă. Își duse mâna peste umăr și scoase o bucată de cremene din coș.

— Mai vrei încă o piatră de cărat? întrebă.

Olf scoase un urlet de furie și începu să alerge.

Seft aruncă bucată de cremene. Avea brațele puternice ale unui tânăr care își petrecea toată ziua săpând. Azvârli cu toată forța.

Piatra îl lovi pe Olf în picior, deasupra genunchiului. Olf urlă de durere, mai făcu doi pași schiopătând și căzu la pământ.

Seft îi spuse:

— Următoarea te va nimeri în cap, neghiobule.

Se întoarse către tatăl său și îl întrebă:

— Sunt destul de călit pentru tine?

— Gata cu prostiile astea, spuse Cog. Olf și Cam, ridicați-vă pove-rile și mișcați-vă.

Cam întrebă:

— Dar pietrele pe care le-a lăsat Seft pe jos?

— Adună-le, prostule.

Olf se ridică împleticindu-se. Era limpede că nu pățise nimic grav, în afară de orgoliul rănit. El și Cam adunară bucățile de cremene și le puseră în coșurile lor. Apoi porniră după Seft și Cog. Olf șchiopăta.

Cam îl ajunse din urmă pe Seft.

— N-ar fi trebuit să faci asta.

— A fost doar o glumă, replică Seft.

Cam rămase în urmă.

Seft merse mai departe. Inima îi bătea cu putere: îi fusese frică. Dar scăpase cu bine... deocamdată.

În zilele ce trecuseră de la Ritualul de Primăvară, se hotărâse să-și părăsească familia cu prima ocazie. Dar încă nu își dăduse seama cum avea să-și câștige singur existența. Mineritul era întotdeauna o muncă de echipă, niciodată una pentru un singur om. Trebuia să-și planifice viitorul. Ar fi fost prea umilitor să fie nevoit să se întoarcă la familie, descurajat și flămând, și să-i roage să fie primit înapoi.

Singurul lucru de care era sigur era că o voia pe Neen alături.

Un val înalt de pământ înconjura Monumentul. Intrarea era o deschidere în acel cerc, orientată spre nord-est. La o anumită distanță se afla grupul de case aparținând preteselor. Nimeni nu intra în Monument în acea zi. Ritualul de Miez de Vară urma să aibă loc a doua zi.

Oamenii veneau la Monument pentru ceremoniile ținute de patru ori pe an, iar adunarea atâtor oameni, de aproape și de departe, era o ocazie bună pentru schimburi, așa că aduceau adesea cu ei lucruri de dat la troc. Unii își expuneau cu acea ocazie mărfurile. Știau că nu trebuiau să intre în cercul sacru. Preferau zona de lângă intrare și stăteau la distanță de casele preteselor.

Pe măsură ce Seft și familia lui se apropiau, se auzea un murmur de voci și se simțea în aer o stare de nerăbdare. Oamenii soseau din toate direcțiile. Un grup se întâlnea în fiecare an într-un sat de pe vârful unui deal, aflat la patru zile de mers spre nord-est, apoi urma o potecă bine bătătorită, despre care se spunea că era un drum străvechi. Din sat în sat li se alăturau alți călători, astfel încât, până când ajungeau la Monument, alcătuiau o coloană lungă de oameni și animale.

Cog se opri lângă un cuplu, Ev și Fee, care făceau frângerii din vrejuri de caprifoi. Minerii își goliră coșurile, iar Cog începu să formeze o grămadă de bucăți de cremene.

Fu întrerupt din munca sa de un alt miner, Wun, un bărbat mărunțel cu ochi galbeni. Seft îl mai întâlnise de câteva ori. Era un tip socialabil, prieten cu toată lumea, și îi plăcea să stea de vorbă, mai ales cu ceilalți mineri. Era mereu la curent cu tot ce se întâmpla. Seft îl considera cam băgăcios.

Wun dădu mâna cu Cog folosind salutul informal, cu mâna stângă a unuia în dreapta celuiilalt. Strângerea dreapta cu dreapta era formală și arăta mai degrabă respect decât prietenie. Iar salutul afectuos le combina pe amândouă: dreapta cu stânga și stânga cu dreapta în același timp.

Cog era taciturn ca de obicei, dar Wun părea să nu observe.

— Văd că sunteți toți patru aici, îi zise. Nu păzește nimeni mina voastră?

Cog îl privi cu suspiciune.

— Oricine va încerca să o preia, se va trezi cu capul spart.

— Bravo, spuse Wun, prefăcându-se că aprobă mânia lui Cog.

În tot acest timp, studia cu atenție mormanul de bucăți de cremene prelucrate doar pe jumătate, evaluându-le calitatea.

— Apropo, spuse el, e un negustor aici cu o colecție uriașă de coarne. Formidabile.

Coarnele de cerb roșu, aproape la fel de tari ca piatra și cu capete ascuțite, erau printre cele mai importante unelte ale minerilor, fiind folosite pe post de târnăcoape.

Olf îi spuse lui Cam:

— Ar trebui să le vedem.

Toți se uitau la Wun și nimeni nu-i mai dădea atenție lui Seft. Profitând de ocazie, se strecură în liniște și dispăru repede în multime.

Exista o cărare dreaptă de la Monument până la satul învecinat, Cotul Râului. Vitele pășteau de o parte și de alta a drumului bătătorit. Lui Seft nu-i plăceau vacile. Când îl priveau, nu știa niciodată la ce se gândeau.

În afară de asta, îi invidia pe crescătorii de animale. Nu făceau decât să stea degeaba și să-și supravegheze cirezile. Nu trebuiau să lovească într-un strat de cremene toată ziua, spărgând piatra dură și cărând-o la

suprafață pe stâlpul de cățărat. Vitele, oile și porcii se înmulțeau singuri cu foarte puțin ajutor, iar crescătorii se îmbogățeau pe zi ce trecea.

Când ajunse la Cotul Râului, privi fix casele, care arătau toate la fel. Fiecare avea pereți scunzi din nuiele împletite și lipite cu lut, iar deasupra, un acoperiș din brazde de iarbă așezate peste căpriori. Intrarea era formată din doi stâlpi între care fusese prinsă o bârnă transversală. Vara, toată lumea gătea afară, iar iarna ardea un foc permanent în vatra din mijlocul casei. Carnea era atârnată sub căpriori ca să se afume. În acea perioadă, o poartă de nuiele, înaltă cât jumătate din deschiderea intrării, lăsa aerul proaspăt să pătrundă, dar ținea afară câinii vagabonzi și toate micile făpturi care se strecurau noaptea în căutare de mâncare. Iarna, intrarea putea fi închisă complet cu un panou de nuiele mai zdravăn, făcut să se potrivească exact.

O mulțime de porci rătăceau prin sat și pe terenurile din jur, scurmând cu râțul după orice era bun de mâncat.

Aproape jumătate din case erau goale. Acestea erau destinate vizitatorilor, care veneau de patru ori pe an. Crescătorii de animale aveau grijă de oaspeții lor, care aduceau cu ei multă bogăție, venind aici pentru troc.

Ritualurile se țineau la echinocșiul de toamnă, numit „Jumătatea de Toamnă”; la Miezul Iernii; la „Jumătatea de Primăvară”; și, ca acum, la Miezul Verii – care urma să fie a doua zi. Una dintre îndatoririle importante ale preoteselor era să țină socoteala zilelor anului, astfel încât să poată anunța că, de pildă, Jumătatea de Toamnă avea să fie peste șase zile.

Seft opri o femeie din neamul crescătorilor și o întrebă cum să ajungă la casa lui Neen. Majoritatea oamenilor o cunoșteau, deoarece mama ei era o persoană importantă, o bătrână a comunității; primi indicații și găsi repede locul. Era curat, ordonat și gol. „Patru oameni locuiesc aici, se gândi el, și toți sunt plecați de acasă!” Dar, fără îndoială, aveau mult de lucru cu pregătirile pentru Ritual.

Nerăbdător, începu să o caute pe Neen. Rătăci printre case, pândind chipul ei rotund și zâmbitor și părul ei bogat și închis la culoare. Observă că mulți vizitatori se mutaseră deja în casele libere: oameni singuri și familii cu copii, unii privind în jur cu ochii mari, cu acea curiozitate firească a cuiva ajuns într-un loc necunoscut.

Se întreba cu neliniște cum avea să îl primească Neen. Trecuse un sfert de an de când petrecuseră acea noapte vorbind. Atunci se purtase cu căldură față de el, dar era posibil ca sentimentele ei să se fi răcit între timp. Era atât de atrăgătoare și plăcută, încât trebuia să existe o mulțime de alți bărbați interesați de ea. „Nu e nimic special la mine“, își spuse. Și era cu vreo doi ani mai tânăr decât Neen. Ea nu păruse deranjată de asta, dar lui i se părea mult prea rafinată pentru el.

Ajunse la malul râului, unde era mereu aglomerație: unii aduceau apă proaspătă din amonte, iar alții se îmbăiau și își spălau hainele în aval. Nu o văzu pe Neen, dar fu ușurat când dădu peste sora ei, pe care o întâlnise la ultimul Ritual de Primăvară. Era o fată sigură pe ea, cu mult păr cârlionțat și o bărbie hotărâtă. Seft credea că avea vreo treisprezece ani. A doua zi împlinea paisprezece. Oamenii de pe Marea Câmpie își calculau vârsta în Miezuri de Vară, așa că toți deveneau cu un an mai în vârstă în Ziua de Miez de Vară.

Cum o chema? Își aminti: Joia.

Ea și două prietene păreau să-și spele încălțărilor în râu. Încălțărilor lor erau ca ale tuturor celorlalți: bucăți de piele, tăiate după forma piciorului și găurite pentru șireturi din tendoane de vacă, care erau strânse bine ca încălțărilor să se muleze pe picior.

Se apropie de ea și îi spuse:

— Îți mai amintești de mine? Sunt Seft.

— Desigur că te țin minte.

Îl salută formal:

— Fie ca Zeul Soare să-ți zâmbească.

— Și ție. De ce vă spălați încălțărilor?

Ea chicoti.

— Pentru că nu vrem să ne miroasă picioarele.

Seft nu se gândise niciodată la asta. El nu-și spăla niciodată încălțărilor. Ce s-ar fi întâmplat dacă Neen i-ar fi simțit mirosul picioarelor? Era deja stânjenit. Se hotări să-și spele încălțărilor cu prima ocazie.

Cele două prietene ale Joiei sușoteau și chicoteau, cum fac uneori fetele fără vreun motiv de înțeles. Joia le privi, oftă iritată și spuse cu voce tare:

— Bănuiesc că o cauți pe sora mea, Neen.

— Desigur.

Privirile celor două prietene spuneau totul: „Aha, deci despre asta era vorba“.

Seft continuă:

— Casa voastră e goală. Știi unde este Neen?

— Ajută la pregătirea ospățului. Vrei să-ți arăt drumul?

Era drăguț din partea ei, se gândi el, să se ofere și să-și lase prietenele ca să-l ajute pe el.

— Da, te rog.

Cu încălțările ude în mână, Joia își luă vesel rămas-bun de la prietenele ei.

— Ospățul este pregătit de Chack și Melly și de tot neamul lor, fii, fiice, veri și mai știu eu cine, spuse ea. E o familie mare, ceea ce e un lucru bun, pentru că e un ospăț mare. Există un loc deschis în mijlocul satului și acolo îl pregătesc.

În timp ce mergeau unul lângă altul, lui Seft îi trecu prin minte că Joia putea să-i spună ce simțea Neen pentru el. Îi spuse:

— Pot să te întreb ceva?

— Desigur.

Se opri, iar ea făcu la fel. El spuse cu voce scăzută:

— Spune-mi sincer, crezi că Neen mă place?

Joia avea niște ochi frumoși, căprui-verzui, care acum îl priveau cu sinceritate.

— Cred că da, deși n-aș putea spune cât de mult.

Acesta era un răspuns nesatisfăcător.

— Păi, vorbește vreodată despre mine?

Joia clătină din cap, gânditoare.

— O, cred că mi-a pomenit de tine. Și nu doar o dată.

„E atentă să nu dea nimic de gol“, gândi Seft cu frustrare. Cu toate acestea, insistă.

— Chiar vreau să o cunosc mai bine. Cred că este... nu știu cum să o descriu. Fermecătoare.

— Ar trebui să-i spui ei lucrurile astea, nu mie.

Joia zâmbi pentru a-și îndulci mustura.

El mai încercă o dată.

— Dar se va bucura să le audă?

— Cred că se va bucura să te vadă, dar mai mult de atât nu pot spune. O să-ți vorbească ea singură.

Seft era cu două Miezuri de Vară mai în vârstă decât Joia, dar nu reușea să o convingă să i se destăinuie. Își dădu seama că avea un caracter puternic.

Spuse neputincios:

— Pur și simplu nu știu dacă Neen simte la fel ca mine, zise el neajutorat.

— Întreab-o și vei afla, spuse Joia, iar Seft simți o urmă de nerăbdare în tonul ei. Ce ai de pierdut?

— Încă o întrebare, zise el. Îi place și de altcineva?

— Ei bine...

— Deci există cineva.

— El o place, cu siguranță. Dar nu aș putea spune dacă și ea îl place pe el.

Joia adulmecă aerul.

— Simți mirosul ăsta?

— Carne friptă.

Lui Seft i se făcu gura apă.

— Urmează-ți nasul și o vei găsi pe Neen.

— Îți mulțumesc pentru sfat!

— Mult noroc!

Ea se întoarse și porni înapoi.

Seft își continuă drumul. Își dădu seama că cele două surori erau diferite. Joia era energică și autoritară; Neen era înțeleaptă și blândă. Amândouă erau atrăgătoare, dar Neen era cea pe care o iubea.

Mirosul de carne deveni mai puternic, iar Seft ajunsese într-un spațiu deschis unde câțiva boi erau fripți la proțap, deasupra focului. Ospățul urma să aibă loc abia a doua zi seară, dar Seft își închipui că trebuia să dureze mult să frigi ceva atât de mare. Fără îndoială, animalele mai mici, oile și porcii, aveau să fie fripte a doua zi.

Vreo douăzeci de bărbați, femei și copii mișunau de colo-colo, îngrijind focurile și învărtind proțapurile. După o clipă, Seft o zări pe Neen, stând pe jos cu picioarele încrucișate, cu capul plecat, absorbită de ceea ce făcea.

Arăta altfel decât și-o amintea, dar era și mai frumoasă. Soarele verii îi bronzase pielea, iar părul ei închis la culoare avea acum șuvițe mai deschise. Se concentra asupra lucrului, iar încruntarea îi dădea un farmec imposibil de descris.

Folosea un răzuitor de cremene pentru a curăța interiorul unei piei. Fără îndoială, era pielea unuia dintre animalele care se frigeau în acel moment. Seft își aminti că mama ei era tăbăcărită. Felul în care se concentra îl fascina și îl emoționa aproape până la lacrimi.

Cu toate acestea, avea de gând să o întrerupă.

Traversă spațiul deschis, tot mai încordat cu fiecare pas. „De ce sunt îngrijorat? se întreabă. Ar trebui să fiu fericit. Și sunt fericit. Dar și îngrozit.“

Se opri în fața ei, zâmbind. Îi luă câteva clipe să-și desprindă privirea de la bucata de piele. Apoi își ridică capul și îl văzu, iar pe chipul ei apărură un zâmbet atât de frumos, încât inima lui parcă se opri.

După o clipă, îi spuse:

— Tu ești.

— Da, răspunse el fericit. Eu sunt.

Ea lăsă jos răzuitorul și pielea, apoi se ridică.

— O să termin asta mai târziu, spuse ea.

Îl luă pe Seft de braț și împinse cu piciorul un porc care îi stătea în cale, apoi adăugă:

— Hai să găsim un loc mai liniștit.

Merseră spre vest, îndepărtându-se de râu. Terenul urca, așa cum se întâmpla de obicei în apropierea râurilor. Seft voia să-i vorbească, dar nu știa cum să înceapă. După ce se gândi puțin, zise:

— Sunt foarte bucuros să te văd din nou.

Ea zâmbi.

— Și eu.

„E un început bun“, își zise el.

Ajunseră la o construcție ciudată: cercuri concentrice din trunchiuri de copaci. Era, evident, un loc sfânt. Merse în jurul construcției de cercuri.

— Oamenii vin aici doar pentru a sta în liniște și a reflecta, spuse Neen. Sau pentru a vorbi, ca noi. Și bătrânii sfatului se întâlnesc aici.

— Îmi amintesc că ai spus că mama ta este una dintre bătrâne.

— Da. Se pricepe foarte bine să rezolve certurile. Îi face pe oameni să se calmeze și să gândească limpede.

— Mama mea era la fel. Putea să-l facă pe tata să fie înțelegător, uneori.

— Mi-ai spus că a murit când aveai zece Miezuri de Vară.

— Da. A rămas însărcinată la o vârstă înaintată, iar ea și pruncul au murit.

— Trebuie să-ți fie dor de ea.

— Nici nu pot să-ți spun cât de mult. Înainte să moară, tata nu avea aproape nimic de-a face cu noi, cei trei băieți. Poate îi era frică să ia un copil mic în brațe sau ceva de genul ăsta. Nu ne atingea niciodată. Nici măcar nu ne vorbea. Apoi, când mama a murit, dintr-odată a trebuit să aibă grijă de noi. Cred că ura să îngrijească niște copii și ne ura și pe noi fiindcă îl obligam să o facă.

Neen grăi încet:

— Acest lucru este groaznic.

— Nu ne atinge... decât ca să ne pedepsească.

— Te lovește?

— Da. Și pe frații mei.

— Mama ta nu a avut nicio rudă care să vă poată proteja?

Seft știa că asta era o mare parte a problemei. Părinții, frații și verii unei femei trebuiau să aibă grijă de copiii ei dacă murea. Dar mama lui nu mai avea rude în viață.

— Nu, spuse el, mama mea nu a avut neamuri.

— De ce nu-l părăsești pur și simplu pe tatăl tău?

— O voi face, într-o zi, curând. Dar trebuie să-mi dau seama cum să-mi câștig singur traiul. Durează mult să sapi o mină și aș muri de foame înainte să scot suficientă cremene ca s-o dau la schimb.

— De ce nu aduni pur și simplu cremene din râu și de pe câmp?

— E alt fel de cremene. Nodulii aceia au defecte ascunse care îi fac să se spargă des, fie în timp ce sunt fasonați, fie când sunt folosiți ca unelte. Noi scoatem cremene de strat, care nu se sparge. Din ea se pot face capetele mari de topor de care oamenii au nevoie ca să taie copaci.

— Cum faceți asta? Săpați o mină?

Seft se așază, iar Neen făcu la fel. Bătu cu palma iarba de lângă el.

— Stratul de pământ nu e foarte adânc aici. Când săpăm, dăm des-
tul de repede de o rocă albă numită cretă. Scoatem creta cu târnăcoape
făcute din coarne de cerb roșu.

— Pare o muncă grea.